

Аляксей РАГУЛЯ

ВЫРВАЦА З Д'ЯБЛАВЫХ РУК

Пра новую кнігу Таісы Супрановіч

«Жанчына, якая перамагла Пракруста» — так, крыху наіўна і праз меру рацыяналістычна, атэстувецца ў фінале навелы «Парэчкі» раптоўна аўдавелая маладая маці, вясковая настаўніца Марыя Андрэўна. Міфалагема Пракрустаў пожак не з'яўляецца выпадковай у мастацкай антрапалогіі пісьменніцы. Таіса Супрановіч адчувае патрэбу ў звароце да экстэнсійнага, сумарнага ведання і разумення, акумуляванага ў форме філасафем, фразем, сентэнцый, выказванняў і імператываў — не дзеля аздобы, а дзеля сінтэзу і сінхраніі культурных сэнсаў, іх карэкцыі і актуалізацыі цяпер і тут.

Глебай, з якой прабіваецца «мысленнае дрэва» Таісы Супрановіч, з'яўляецца вопыт жыццядзеяння беларускага духу — таго людства ў навагрудскім Панямонні, у асяроддзі якога прайшло маленства і юнацтва пісьменніцы. Жыццятворная энергія павязі з людзьмі, з маленства блізкімі і зразумелымі, у творах часам раптоўна вырываецца на паверхню маўленчага стылю пісьменніцы: «Мала ўжо хто застаўся з аднавяскоўцаў, і я люблю іх за тое, што жывуць. Радуюся, што яшчэ маюць неблагое здароўе». У такім скупым на словы лірызме выказана не толькі прызнанне, але і творчае крэда аўтаркі.

Народныя фразеалагізмы ў прозе Таісы Супрановіч успрымаюцца як вынік супольнага дзеяння інтэлекту і духу народа — як адзінства, адсутнасць якога ў сучаснай філасофіі навуцы стала прычынай яе сацыяльнай кволасці. Функцыя фальклорна-мастацкай канцэпталогіі ў прозе Таісы Супрановіч разгортваецца на шляху пазнавальнага дзеяння, які па-новаму азначаны ў беларускай літаратуры XX стагоддзя: галоўным аб'ектам рэфлексіі абраны суб'ект, які валодае *пластамі народнай жыццяздольнасці*, неабходнымі для таго, каб забяспечыць незалежнасць асобы ад нігілізму і радыкальнага індывідуалізму, надзвычай агрэсіўных ва ўмовах татальнага крызісу ў сучасным бюракратычна-гандлёвым соцыуме.

Нельга, аднак, лічыць, што вёска ў прозе Таісы Супрановіч нібыта з'яўляецца ідыліяй, у якой плывуць толькі чыстыя крыніцы маральнасці і духоўнасці. Духоўны і інтэлектуальны вопыт сялянскай субкультуры — гэта навука пераадолення зла, нежыцці, здаўна азначанай персаніфікаваным вобразам *Наўя*, навука сцвярджэння светлай *Явы*. Фальклорныя максімы сярэдняга Панямоння з'яўляюцца арганічным кампанентам наратыву ў апавяданнях і аповесцях Таісы Супрановіч. У іх на малой плошчы сканцэнтраваны вялікі духоўны вопыт пераадолення пагрозы сканання ў нябачных лапах крывяжэрнага Цмока: *хоць будзь ты найлепшы пывук, а не вырабішся з д'яблавых рук; за маё жыта я і пабіта; ажаніўся мой сын на скорую руку, ды на доўгую муку; з лясочку прыйдзе, а вось з пясочку — не; радзіўся без долі — век есці будзеш без солі*. У модусах падобнага кшталту адлюстравана цэласная, структурна завершаная форма пазнавальнага дзеяння — уласцівае фальклору адзінства навуцы жыцця і спосабу яго спасціжэння розумам і сэрцам адначасова. Народная мудрасць на кожны дзень — гэта першая навука пісьменніцы ў дашкольны перыяд жыцця.

Што да далейшай творчай вучобы, то тут погляды літаратурных крытыкаў супадаюць не заўсёды. Рабіліся часам закіды, што нібыта некаторым творах аўтаркі «бракуе

Рабіліся часам закіды,
што нібыта некаторым творам
аўтаркі «бракуе літаратурнага
досведу». Даваліся таксама
парады раз'яднаць паралельныя
сюжэты ў адной кампазіцыі
і зрабіць з іх «два
на дзіва жыццёвыя
і праўдзівыя апавяданні»

літаратурнага досведу). Даваліся таксама
парады раз'яднаць паралельныя сюжэты ў
адной кампазіцыі і зрабіць з іх «два на
дзіва жыццёвыя і праўдзівыя апавяданні»
(«Беларуская думка», 2000, № 3, с. 172).
Як бачым, пробным каменем стала паэтыка
лічбы два. У гэтай сувязі варта звярнуць
увагу на выказванне Генрыха Далідовіча:
*«Таіса Супрановіч, трэба прызнаць шчыра,
умее па-пісьменніцку рэалізаваць славу тае
чорнаўскае, што чалавек — гэта цэлы свет,
найперш здольнасцю спалучыць у паказе
жыцця герояў мінулае і сённяшняе, грамад-
скае і асабістае, дабро і зло, а праз усё гэта
ў выніку ў яе выходзіць каларытная, ёмістая
проза»* («Гродн. праўда», 2003, 05, 04).

У фальклоры лічба два вызначае сэнс супрацьстаяння ў сітуацыі выбару: альбо-альбо. На гэтым структурным моманце засяроджаны чалавечыя сэнсы і бяссэнсіца ў мастацтве і філасофіі навейшага часу. Дастаткова звярнуцца да прозы І. Мележа ці В. Быкава, каб зразумець ролю спалучэння паралельных сюжэтных ліній і рознакіраваных маральных выбараў і рашэнняў. Менавіта сцяжэнні і спалучэнні дзеянняў адкрываюць магчымасць выразнага бачання не толькі знешняга, сацыяльнага зла эпохі, але і зло, пасеянае рукой д'ябла ў душы суб'екта — асобы і этнасу ў цэлым. Дынаміка пераадолення зла ў нетрах народнага духу для Таісы Супрановіч з'яўляецца такой жа актуальнай, як і пераадоленне пагрозы з боку агрэсіўнага імперыялізму. Да таго ж паэтыка спалучэння розначасовых сэнсаў быцця выконвае яшчэ адну важную функцыю: рэабілітуе сучаснасць, занябаную афіцыйнай ідэалогіяй у імя фатальна абавязковай і фатальна «светлай» будучыні. Менавіта такая паэтыка дае магчымасць ацаніць патэнцыял пака-

лення ў справе аднаўлення ланцуга разарванага часу — працэсу самаканстытування супольнасці. А што да «літаратурнага досведу», то яго пісьменніца, прафесійны бібліятэкар, мае ў аб'ёме, дастатковым, каб прадоўжыць эстафету беларускай класічнай прозы ў жанры навелы, мастацкай хронікі, лакальнай аповесці і псіхааналізу ў формах, адэкватных сучаснаму руху ў эпістэмологіі. Гаворка ідзе пра канцэнтрацыю вялікіх сэнсаў на малой плошчы.

Яе проза адразу заняла сваё месца сярод твораў, якія выконваюць важнейшую місію ў эпоху татальнага катастрафізму. «Знак бяды», «Пайсці і не вярнуцца», «Сцяна» — гэта мастацкая канцэпталогія Васіля Быкава. Яна прыйшла на змену такім фрэймам, як «Раскіданае гняздо», «Дрыгва» і «Людзі на балоне». Не безнадзейнасць, а грамадзянская мужнасць і філасофскі гераізм лепшых сыноў Айчыны адлюстраваны ў азначаных вехах на шляху да ісціны. Проза Таісы Супрановіч — гэта таксама пошукі і знаходкі крыніц таго цяпла на першацвет, якое дае сілу першым парэткам новага бачання і разумення саміх сябе ў свеце. Пунктам адліку з'яўляюцца першапачынальнікі з міфалагемы Яна і Ён — Мілавіца і Цікаўны, Разумная дачка і Задумны. Гэтыя канцэптuallyныя персанажы — вечныя ў беларускай культуры сімвалы радасці жыцця, яго сэнсу і ўзнаўлення, выявы архетыпага комплексу *агонь у сэрцы, а розум у галаве* (Матруна Бохмачыха). У навейшым часе энергія нацыянальнага архетыпу рэалізавана ў дзейнасці асветнікаў — пераважна выхадцаў з вясковага настаўніцтва. З гэтага асяроддзя паўсталі і палітычныя лідары, якія ў часы сталінізму былі «рукой гвалтоўнай кінуты на дол» (А. Куляшоў). Тым не менш менавіта гэтая кагорта, а не заходнія ці ўсходнія вучоныя ажыццявілі энтэлехію (фарматызацыю) беларускага канона ў культуры і вызначылі шлях самаканстытування нацыянальнага духу ў эпоху постмадэрнісцкіх дэфармацый, дэканструкцый і свабоды ад культурнага табуіравання.

Таіса Супрановіч мэтанакіравана выкрывае хлусню квазівучоных показкаў пра «апасіянанасць», млявасць беларускага менталітэту. У яе прозе дамінуюць яркія індывідуальнасці, у якіх праяўляецца стваральная

энергія нацыянальнага духу — усвядомленая патрэба «адолець гэты нялёгкі шлях праз пустыню». А для гэтага — «самі ў сабе павінны знайсці сілу, розум, цярпенне» («Ванда»). Крыніцай духоўнай сілы этнасу з'яўляюцца яго духоўныя і сацыяльныя ідэалы. У беларускай мастацкай паэталогіі сэнс нацыянальнага духоўнага ідэалу ўвасоблены ў канцэптуальнай сімволіцы шырокага прастору. Змест сацыяльнага ідэалу захоўвае сімволіка вобразаў *нівы, дому, суверэннага гаспадарства* — нацыянальна-дэмакратычнай дзяржавы-рэспублікі, заснаванай на прынцыпе *гуртавога* жыццядзеяння суверэнных гаспадароў. Выдатны беларускі філосаф і эстэтык Мікалай Крукоўскі ў даследаванні «Бляск і трагедыя ідэалу» (2004) паказвае агульную карціну заняпаду ў сучасным свеце ідэалаў людскасці, адлюстраваных у «вялікіх нарацях» у эпоху Рэнесансу і Асветы. Сучасная без берагоў рэдукцыя духоўнасці вядзе да сцвярджэння новай, па сутнасці, постчалавечай цывілізацыі. У прозе Таісы Супрановіч паказана, як нарастае вал здзічэння і выраджэння ў атмасферы казённага афіцыёзу. У савецкім соцыуме адміністрацыйная кар'ера была адзінай магчымасцю выбрацца з сацыяльнай ямы і дапаўзці хоць бы да сярэдніх паверхаў партыйна-каставай іерархіі. Прасоўванне па гэтай вертыкалі суправаджалася не толькі стратай роднай мовы, але і пачуццямі роднасці з блізкімі. На вышэйшых паверхах свая душа таксама была лішнім грузам. Рэгулятывам быў халодны кар'ерысцкі разлік.

Таіса Супрановіч у апавяданнях пра расчалавечванне асобы не надае асаблівай увагі сацыяльнай першапрычыне гэтай з'явы — рассялянванню вёскі і дэтэрытарызацыі інтэлігенцыі. Гэты этап грунтоўна асэнсаваны ў беларускім праявістым эпасе мінулых дзесяцігоддзяў. Письменніцу больш цікавіць сучасны стан і дзеяздольнасць грамады. Яна паказала, што вынікі духоўнай рэдукцыі аднолькавыя на сацыяльным дне і на вышэйшых паверхах бюракратычнай надбудовы. Дэвальвацыя духоўных каштоўнасцей не можа быць крыніцай хараства і разнастайнасці яго форм. Моцю з апавядання «Зямное шчасце чалавека» і Віцю з апавесці «Ванда» можна назваць двайнікамі: ім невядомы пачуцці роднасці, чуласці, блізка-

сці ў сямейных адносінах: «*Гляджу: стаіць мой Віця з дружкам сваім, абое спітыя. Пытаецца (ледзь я зразумела), як я сябе адчуваю. Мушу адказаць, што роды былі цяжкія, шмат крыві страціла, то цяпер яшчэ слабасць ва ўсім целе. А ён, як заведзены ўскідае ў прывітанні руку і чаўне адно: «Молодец. Так держать. За что и люблю» («Ванда»).*

Сучасная «цывілізаваная» мова — трасянка канцылярыту і крымінальнага жаргону — выконвае функцыю вульгарызаванай майі, якой «чалавек мась» прыкрывае ампутацыю душы. Зацыклены на кар'ерным поспеху ў вайскавай псеуданавуцы, былы вясковы хлопец Юра («Халодны дзень і цёплы вечар») ператварыўся ў чалавеканавісніка, нават ворага сваім блізкім, жонцы і сынам. Пласты яго нянавісці да блізкіх назапашваюцца імкліва, і ён, былы афіцэр, ужо не кантралюе сваіх паводзін. Нават са сваімі бацькамі ён ужо не можа мець зносіны на роднай мове.

Таіса Супрановіч у сучаснай літаратуры бадай што адзіная аўтарка, якой выпала на долю увесці ў літаратуру сучаснага мадыфікацыі асацыяльнага тыпажу, раней увасобленыя ў вобразах Машэкі і Бушмара. Выкарыстоўваючы прынцып трансфармацыйнага мастацкага сінтэзу, письменніца адкрывае багатыя магчымасці адлюстравання глыбокіх супярэчнасцей, характэрных для сучаснага соцыуму. Эпоха, калі падобнае вязьмо развязвалася метадам *прыезд пана (сакратара парткама)*, адышла, не пакінуўшы прыкметнага плёну ў антрапалагічным веданні. Таіса Супрановіч, хоць і запаволена, але няўхільна ідзе да адлюстравання крыніц самаруху сучаснага беларускага этнасу, яго стыхійнай кансалідацыі. У яе творах паказана не ўсвядомленая яшчэ сучаснымі *задум-*

**Паэтыка спалучэння
розначасовых сэнсаў быцця
выконвае яшчэ адну важную
функцыю: рэабілітуе
сучаснасць, занябаную
афіцыйнай ідэалогіяй
у імя фатальна абавязковай
і фатальна «светлай» будучыні**

Таіса Супрановіч
мэтанакіравана выкрывае
хлусню квазівучоных **показкаў**
пра «апасіянарнасць», млявасць
беларускага менталітэту.
У яе прозе дамінуюць
яркія індывідуальнасці,
у якіх праяўляецца стваральная
энергія нацыянальнага духу

нымі, душою чулымі і цікаўнымі беларусамі прага духоўнага вызвалення.

Нябачныя шчупальцы д'ябла ў соцыуме, які існуе ў свеце без святла і цяпла ўласнага ідэалу, сеюць у глыбінях неакрэптых душ «пуставец і зялё, / Што сваім пякучым ядам / Труціць кроў у целе» (Янка Купала). Таіса Супрановіч глыбока ўсведамляе небяспеку дэфармацыі беларускага духу ва ўмовах нацыянальнага нігілізму. Усведамленне таго, што ў Беларусі большасць інтэлігенцыі жыве па чужым сцэнарыі і забыла пра свой, народ у нясплачаны доўгія векавы (Якуб Колас), скіроўвае творчую энергію пісьменніцы на трансфармацыю *ёмістых* форм навелы ў разгалінаваныя формы аповесці-баллады, а ў перспектыве вырысоўваецца ўжо мікраман — вышэйшая форма сінтэзу, у якой сацыяльна-побытавыя пласты зместу таксама ўздымаюцца на вышыню баладнага перажывання. Пospех дасягаецца глыбокім асэнсаваннем патэнцыялу манадных структур К. Чорнага, Я. Брыля, І. Мележа, В. Быкава, У. Караткевіча — беларускай арыгінальнай мастацкай манадалогіі. Рэальным дасягненнем на гэтым шляху пісьменніцы сталі аповесці «Халодны дзень і цёплы вечар» і «Матчын зарок». Панарамная карціна супрацьстаяння беларускага духу разбуральнай сіле сумніўных навацый створана ў мікрамане «Пракрустава ложа».

Мастацкі канцэпт *матчын зарок* — арыгінальнае адкрыццё Таісы Супрановіч. У кожным творы пісьменніцы паказана зло, якое разбурае трансцэндэнтную — здавалася б, непахісную — каштоўнасць мацярынства, што час ад часу пацвярджалася канцэптuallyнай сінаніміяй вобразаў *матчын дар*, *матчына душа*, *матчына мова*,

матчына песня. У прозе Таісы Супрановіч па-мастацку паказана з'ява сучаснай фальсіфікацыі першароднага сэнсу *людскасці*. Гэтая пошасць сёння лютуе ва ўсіх сацыяльных стратах. Не ратуе ад яе і далучэнне да царкоўна-хрысціянскага рытуалізму.

На працягу сваёй цывілізацыйнай гісторыі чалавецтва неаднаразова правальвалася ў яму крызісу. Рэнесансныя рухі ў старажытных цывілізацыях Усходу ў часы еўрапейскай Антычнасці і развітога феадалізму, былі эпохай вяртання супольнасці з ваўчынай ямы ў чалавечы стан. Крыніцы духоўнай сілы людства знаходзіла на шляхах рэабілітацыі каштоўнасцей мацярынства. Гэтым матывам пазначана і культура беларускага нацыянальнага адраджэння. У прозе Таісы Супрановіч матывы *матчынай душы, роднага дому* разгортваюцца на фоне рэалістычнага бачання трагічных вынікаў працяглага падзення ў бездань *ваўчынай ямы* ў цэнтры еўрапейскай цывілізацыі. Творчыя намаганні пісьменніцы скіраваны на адлюстраванне не жахаў чысцяці пекла, а на паказ здольнасці асобы перамагаць зло, якое ўкаранілася ў штодзённым побыце. Пospех прыходзіць не заўсёды («Жывуць у вёсцы людзі»). Жыццё дзеля зямлі і жаданага багацця за польскім часам і адпрэчанае існаванне ў савецкім, калгасным універсуме суадносіцца ў апавяданні «На радаўніцу» з лёсам французжанкі Камілы — жонкі Петрыка Бакштаніна, з лёсам пахаваных у Гаі пад мястэчкам напалеонаўскіх салдат. «*Паклалі, бедныя, галовы ў чужой старане за пусты мех*», — так у творы ацэньваецца беларускімі сялянамі здабытак банапартызму. І не дзіва, бо самі праз стагоддзі ваююць за пусты мех. А пры начальніках (Глаўначпупсах, паводле Маякоўскага) тым часам групуюцца прыстасаванцы з д'яблавой крывёй у жылах, ворагі перш за ўсё сваім блізкім. Таісу Супрановіч не цікавіць мода на абстрагаваныя формулы «бацькі і дзеці» і «эдыпаў комплекс». У беларускай літаратуры падобныя праблемы ўвогуле не ставяцца: яны, калі і існуюць, то ў комплексе куды больш важнай праблемы пераадолення ўлады Цмока, Жалезнага звера, Вупыра, Вялікага злодзея. Ва ўмовах звычайнага жыцця-вайны ахвярамі мутантаў з д'яблавой крывёй у жылах становяцца

перш за ўсё істоты цнатлівыя, якія не маюць сацыяльных гарантый, — жанчыны і дзеці.

Таіса Супрановіч па-новаму раскрывае гераічны патэнцыял беларускай жанчыны-маці на рубяжах змагання за жыццё ў сітуацыі «няма вайны». Чытачу прапануюцца звёны сэнсаў для семіятычнага ланцуга, здабытыя ў вялікіх нарацях, пачынаючы з глыбіняў старажытнасці. Аповесць «Ванда», напісаная ў жанры вуснай апавядальнай рэфлексіі, патрэбу у якой пісьменніца адчула ў душы сучаснай перагружанай жыццёвымі клопатамі жанчыны. Аповесць нагадвае «Мае авантуры» Саламеі Пільштыновай — твор XVIII стагоддзя, споведзь беларускай лекаркі з Наваградка. Істотнае мастацкае значэнне мае факт «незвычайнага» нараджэння Ванды — толькі ж не ад духа святога, а ад «кацапа» — «васточніка», прысланага дзеля ўдасканалення *западніков*. Далі яму пасаду фінінспектара. Набожны бацькі таксама не чакалі весткі з неба і самастойна блаславілі дачку на незвычайны шлюб: «*Каб адчапіўся, каб зрабіў дзе якую скідку, змусілі маці маю легчы з гэтым кацапам*». На свет з'явілася дзіця непажаданае. Бабця паіла ўнучку тытунёвым адварам. Ванда аднак жа не збіралася паміраць, дык тая ж бабця выкінула яе — не ў яслі ў хляве, а ў пограб. У спешцы не заўважыла, што малое ўпала на ахапак палыну. Адшуканая і вернутая мамусяй з падзямелля зноў на гэты свет, Ванда потым спатрэбілася: спачатку каб даіць на ферме кароў, а потым і для таго, каб даглядаць бабцю перад яе адыходам у іншы свет. На шаснацятым годзе Ванду чакалі новыя авантуры. Калі маладзенькая даярка аднойчы з'явілася на ферму ў чырвонай сукенцы, гэтага не мог перанесці магутны, як Мінатаўр, племянны бугай. Умелья дактары належным чынам саставілі яе паламаныя ключыцы і рэбры, прышылі кускі парванага цела, і Ванда зноў вярнулася ў свет ў сваёй першароднай красе. На гэты раз яе хараство трапіла на вочы брыгадзіру. Саракагадовы ўладар вясковых душ, сыты і дужы, як той бугай з фермы, паспрабаваў выкарыстаць сітуацыю па дарозе праз лес. За памаўзлівую спробу ён заплаціў двума выбітымі зубамі і зламаным носам. Не ўлічыў, што рука, якая выдойвала дваццаць кароў замест дванац-

цаці па норме, можа камнем *вальнуць* не слабей за кавальскі молат.

Аповесць «Ванда», заснаваная на побытавым матэрыяле, у жанравай форме непрыкметна набліжаецца да міфа ці казкі жыцця. Таіса Супрановіч імкнецца ў канкрэтыцы адлюстраваць працэсы ў іх цэласнай дынаміцы і, галоўнае, паказаць іх сэнс у завершанай форме. У структуры яе твораў чуецца водгулле даўніны, бачыцца трансфармаваная традыцыя, замацаваная ў жанравых формах міфа, казкі, жыцця, хаджэння па пакутах — традыцыя вызвалення з кіпцюроў д'ябла. У «Міфе пра Асірыса» багіня Ісіда — гэта перш за ўсё жонка, якая збірае для новага жыцця кускі раскіданага па ўсім свеце цела свайго мужа. Яна — маці, якая дзеля вяртання сыну законнага статусу кіраўніка дзяржавы пакідае свой статус багіні і на высокую нараду з'яўляецца ў вобразе жабрачкі. Змаганне Ванды за чалавечы лёс свайго сына міжволі нагадвае карціну змагання юнай маці за вяртанне сыну належнага месца ў грамадстве ў выдатным творы індыйскага Рэнесансу V стагоддзя — п'есе Калідасы «Адшуканая па пярсцёнку Шакунтала». Прынц, стаўшы царом, забыў пра сваю даўнюю сустрэчу з юнай дачкой брахмана. Шакунтала ж, дбаючы пра сына, знайшла на дне мора згублены пярсцёнак, вярнула цару памяць пра былое і тым самым дамаглася прызнання. У беларускай народнай культуры жанравая форма хаджэнняў па пакутах і жыццёй атрымала сваю энтэлехію (мастацкае завяршэнне) ў творчасці Яна Баршчэўскага, Францішка Багушэвіча, Максіма Гарэцкага. Сэнс энтэлехіі скандэнсаваны ў топасе *кепска будзе*. У прозе Таісы Супрановіч ён прабіваецца на паверхню цяперашняга сацыяльнага часу. У выніку ў агульнай карціне нацыянальнай літаратурнай антрапа-

Сучасная «цывілізаваная» мова — трасянка канцылярыту і крымінальнага жаргону — выконвае функцыю вульгарызаванай майі, якой «чалавек масы» прыкрывае ампутацыю душы

**Рэнесансныя рухі
ў старажытных цывілізацыях
Усходу ў часы еўрапейскай
Антычнасці
і развітога феадалізму,
былі эпохай вяртання
супольнасці з ваўчынай ямы
ў чалавечы стан**

логіі ліквідуюцца неспасветленыя палосы ў гісторыі лёсу народа ў час яго знаходжання ў Расійскай імперыі савецкага ўзору.

Мяжа паміж віртуальнай рэчаіснасцю міфа і рэальным жыццём сціраецца тады, калі ў творы дакладна адлюстравана псіхалогія, жыццё душы. У прозе Таісы Супрановіч назіраецца процілеглая дынаміка: духоўнай каштоўнасцю становяцца вобразы жывых людзей, пераважна з Навагрудчыны. У апавяданні «Хутаранка» такое душэўнае цяпло і святло сыходзіць ад бабкі Гэлі. У рэальным свеце людзі прывыклі жыць «крэнтамі-мэнтамі». Гэлька ж — заўсёды і з усімі застаецца гаваркой і шчырай. Шчаслівае яе жыццё з такім жа ціхім і шчырым Сашам, «васточнікам» з Віцебшчыны, было ўсяго толькі імгненнем, але памяць пра гэты міг маладосці сагравае Гэльчыну душу праз усе гады. Прагныя і чэрствыя дочки яшчэ пры жывой маці падрыхтавалі для яе, па цяперашняй завядзенцы, магілу і помнік з надпісам і фатаграфіяй. І не саромеюцца дзяліць небагаты яе скарб. Але Гэлька, устаўшы аднойчы з таго свету. Перапах наведвальнікаў стаў прычынай вялікага вэрхалу і вясёлага смеху на ўсё наваколле. Містэрыя і карнавал у народнай культуры ўзаемна абумоўлены.

Таіса Супрановіч у прозе адлюстроўвае характэрную тэндэнцыю сучаснасці. У Беларусі сёння фарміруецца свядомасць грамады, якая не хоча будаваць дабрабыт крэнтамі-мэнтамі, не хоча жыць па чужым раскладзе, у атмасферы адчужэння, непрыязні і духоўнай несвабоды. Матчын зарок гуртуе людзей у вялікую радзіну, дае моц і сілу асобе і супольнасці, кансалідуе этнас. Спасцігнуць гэтую ісціну і рэалізаваць яе сацыятворчы патэнцыял — задача даволі

складаная. У «Матчыным зароку» гэтым шляхам пазнання ідуць Віктар і Таня:

«— Гэта маё шчасце, Віця, што ты ёсць у мяне, што ты мяне любіш, што я цябе люблю. Я люблю цябе моцна-моцна, але, бачыш, плачу. Плачу ад нейкіх недарэчных думак, што шчасце наша народжана горам. Як быццам бы бацькі мае жыццямі сваімі заплацілі, каб мы пазнаёміліся, палюбілі адно аднаго, каб я магла толькі за цябе выйсці замуж, толькі з табой быць шчаслівай».

Глыбіня псіхааналізу тут спалучаецца з далікатнай ашчаднасцю ў адносінах пісьменніцы да чалавечых пачуццяў. Сцэна ў нядаўна яшчэ халоднай хаце загінуўшых бацькоў нагадвае своеасаблівыя заручыны, на якіх прысутнічаюць душы продкаў. І нашчадкі самі сябе вызвалілі з-пад друзу сучаснай цывілізацыі і прымаюць эстафету жыцця «на новы лад, каб жыць нанова».

Таіса Супрановіч вяртае ў прозу культ духоўнай чысціні, увасоблены ў сімваліцы чыстага дому — першапачатковага чалавечага локусу ў Сусвеце. Можна меркаваць, што стымулам менавіта такога, чыстага мастацтва стала для пісьменніцы паэзія вымытага Сонцам прастору ў літаратуры першай паловы ХХ стагоддзя. Беларускае чыстае ад бруду імперскай ідэалогіі мастацтва фарміравала грамадзянскі патэнцыял душы даваеннага пакалення, якое было амаль што выбіта падчас вайны. Патэнцыял пакалення наступнага, абпаленага вайной у маленстве, найбольш рэзультатыўна быў рэалізаваны ў вербальнай мастацкай культуры («філалогіі»). Гэтым рэсурсам і забяспечаны сёння духоўны імунітэт новых задумных, якія з першага позірку ўбачылі прымітыў новага неандэртальца, што дэманструе кілаграмовыя залаты ланцуг на шыі і дасведчанасць у жаргоне як знак сваёй вышэйшасці.

Карціны сучаснага быцця ў прозе Таісы Супрановіч прасякнуты глыбокім роздумам і чысцінёй эмацыянальнага перажывання, часам гораснага, але заўсёды жыццесцвярдзальнага. Ідучы ў рэчышчы традыцый беларускай класічнай прозы, пісьменніца адкрывае ў душы беларускага этнасу новыя пласты жыццяздольнасці. Яе творы вызначаюць вектар людскасці ў складаных умовах сучаснасці.